

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

ŠTO JE KUGLA?

PRILOG O KUGLA GLUMIŠTU IZ ČASOPISA GORDOGAN BR. 1,

ZAGREB, 1979, STR. 78–104.

Priredio AG, 2016, 2024.

<http://anarhija-blok45.net>
aleksa.golijanin@gmail.com

ZAJEDNIČKA ARHIVA

<http://anarhisticka-biblioteka.net>

što
je
kugla
?

GORDOGAN

Slobodan Šnajder: **Snebivanje**, Drago Štambuk: **CORPUSCULA conotata**, Edvard Kocbek: **Svjetla na sjeveru**, Zvonko Maković: **Potop**, KUGLA-GLUMIŠTE: **Što je Kugla?**, Branko Matan: **Preporučena ptica iz mekane boce**, Mekani brodovi su predstave..., Zlatko Burić: **Pjesma iz mimohoda**, Dunja Koprolcic: **Prva riba**, Zlatko Burić: **Izvješće o sudjelovanju Kugla-glumišta u akciji Muzičkog salona SC-a Umjetnost na ulici**, Javite pticama: zime više biti neće! Zlatko Burić: **Song iz Bijele sobe**, Theodor W. Adorno: **U obranu Bacha od njegovih ljubitelja**, Radovan Ivšić odgovara na pitanja Branka Matana (2 interviewa), Srdan Dvornik: **Bilješke uz Dvadeset stoljeće Bernarda Bertoluccija**, Bertolucci — crvene zastave i američki dolari (Giovanna di Bernardo razgovara s Bernardom Bertoluccijem) Milko Valent: **Mučno isijavanje**, Božo Kovačević: **Zagovaranje maksimalne obzirnosti**, Nadežda Čačinović-Puhovski: **Recenzentski košmar**, Vladimir Biti: **Pjesništvo između funkcije i supstancije**, Vladimir Biti: **Paradoks Kišova angažmana**, Wilhelm Reich: **SPOLNA REVOLUCIJA (1)**, Slučaj »sjeverna tangenta«

br. 1 siječanj — veljača 1979.
cijena 40 dinara

Sentac

GORDOGAN

časopis za književnost i sva društvena pitanja

god. 1

1

siječanj — veljača 1979.

Slobodan Šnajder: **Snebivanje** 3
Drago Štambuk: **Corpuscula conotata** 33
Edvard Kocbek: **Svjetla na sjeveru** 38
Zvonko Maković: **Potop** 65
KUGLA-GLUMIŠTE 78

Što je Kugla?
Branko Matan: **Preporučena ptica iz mekane boce**
Mekani brodovi su predstave...
Zlatko Burić: **Pjesma iz mimohoda**
Dunja Koprolcic: **Prva riba**
Zlatko Burić: **Izvješće o sudjelovanju Kugla-glumišta u akciji Muzičkog salona SC-a Umjetnost na ulici**
Javite pticama: zime više biti neće!
Zlatko Burić: **Song iz Bijele sobe**
Theodor W. Adorno: **U obranu Bacha od njegovih ljubitelja** 105

INTERVIEW

Radovan Ivšić odgovara na pitanja
Branka Matana (2 interviewa) 112

XX STOLJEĆE
Srdan Dvornik: **Bilješke uz Dvadeset stoljeće Bernarda Bertoluccija** 135
Bertolucci — crvene zastave i američki dolari (Giovanna di Bernardo razgovara s Bernardom Bertoluccijem) 149

RECENZIJE
Milko Valent: **Mučno isijavanje** (Ernst Bloch: **Prirodno pravo i ljudsko dostanjstvo**, Izd. centar Komunist, Beograd 1977.) 157
Božo Kovačević: **Zagovaranje maksimalne obzirnosti** (Nenad Miščević: **Govor Drugoga**, Mladost, Beograd 1977.) 162

Nadežda Čačinović-Puhovski: **Recenzentski košmar** (Frederic Jameson: **U tamnici jezika**, Stvarnost, Zagreb 1978.)

167

Vladimir Biti: **Pjesništvo između funkcije i supstancije** (Ante Stamać: **Slikovno i pojmovno pjesništvo**, Liber, Zagreb 1978.) 170

Vladimir Biti: **Paradoks Kišova angažmana** (Danilo Kiš: **Čas anatomije**, Nolit, Beograd 1978.) 173

Wilhelm Reich: **Spolna revolucija (1)** 176
Pročitali smo za vas: **Slučaj »sjeverna tangenta«** 211

211

**reprint priloga o
KUGLA GLUMIŠTU
iz časopisa
GORDOGAN, br. 1,
Zagreb, 1979, str.
78–104.**

kugla glumište

Zagrebačka kazališna družina
KUGLA-GLUMIŠTE do sada je izvela slijedeće predstave:

1975. »Noć vukodlaka« (prema sinopsisu Branka Ivandje)

1976. »Ljubav i pamćenje« (prema poemu S. Dalija)

1977. »Doček proljeća«

1977. »Ubojstvo u lokaluu«

1977. »Mekani brodovi«

1978. »Bijela soba«

Niz manjih akcija nije naznaceno.

Uz ovaj prilog objavljujemo fotografije iz predstava **Doček proljeća** (stranice 83, 84, 85, 88, 89, 97 i 106-gore), **Mekani brodovi** (94-dolje, 96, 100, 101, 102, 104, 105 i 106-dolje) te **Ubojstvo u lokaluu** (94-gore).

Autori snimaka su **Mladen Babić** (stranice 84, 85, 88, 89, 90-93, 94-dolje, 96, 100, 101, 102), **Nenad Ilijić** (104, 105, 106-dolje), **Dragan Švirčev** (83, 97, 106-gore) i **Bane Posavac** (94-gore).

što je kugla ?

Kugla pronalazi slike, simbole i priče koji bi bili zalogom zajedništva

Kugla iznuđuje važnost onoj već go tovo zaboravljenoj slici kada Fred Astaire stepa blještavim podijem, a šuštave ljepotice padaju poput vdopada

Kugla je ozbiljna i kitnjasta

Kugla je oskudna

Kugla pametno koketira s kićem

Kugla se bavi zatećenim prostorom

Kugla otkriva samoću kockastih na selja

Kugla su ljudi koji se bave proizvodnjom predmeta, ugodaja i akcija i otkrivaju drugaćije kretanje u susret

Kugla otkriva veliko popriše u zahu kelja i pokretu ruke

Kugla brani dostojanstvo mašte i života naspram agresivnosti i samicu

preporučena ptica iz mekane boce

(U povodu **Kugla-glumišta**, a napose njihove, još neodigrane, predstave **Mekani brodovi**)

Početak svih nesporazumaka oko **Kugle** jest u teškoći da se razumije ono najjednostavnije. Zamah iz kojeg se otisnula.

Kugla-glumište pokušava za ovo vrijeme, za nas današnje, pa tako svagda i za sebe, osvojiti prostor kazališta, ne u nekoj rubnoj, dopunskoj provedbi, nego u cjelini raspoloživih mogućnosti. Osvojiti, nenadoknadivošću svoga životnoga habitusa, prostor vazda pretpostavljiva totaliteta žestine (koji se, prostor, logikom proizvodnog pogona, u kazalištu otprije razvijaže sociologiskom markacijom).

Kugla-glumište nije avangardno, pokusno, eksperimentalno kazalište. Ono nije puka zavjera odabranih.

Kugla ne skriva nikakvih tajni. (Osim onih nekoliko sasvim jednostavnih.) Ne prodaje crnu magiju, mističnu abrakadabru, neponjatna čudesna.

Kugla nije poduzeće za trgovinu šarenim vatrometnim artičokama tehničke domišljatosti.

Kugla nije poligon kojim harači pjesnik-prokletnik. Ta tako ekskvizitna sorta individualnog terora, koja se u teatru zakriva predodžbama o potrebi i nužnosti p(d)okazivanja izuzetnog individualnog talenta, genijalnosti i sl. režisera, glumaca, scenografa i sl., ovde bi, pronično, bila sasvim **neugodenja**, drugovrsna.

80 gordogan

Kugla bi biti kazalištem.

Gledatelji **Kuglinih** predstava najčešće uporabljaju riječi: **san** i **cudo**. Ipak, nema nikakve osnove za tvrdnju o **metafizičkom sindromu** u zasnivačā tih predstava.

Ono najčudesnije u **Kuglinim** predstavama jest da su one od ovoga svijeta. Ni od kojeg drugog.

Sva naklapanja o **Kuglinoj** tobožnjoj egzotičnosti lagano je prozrijeti kao nevjeste makinacije agresivnih klopotavih sablasti kostura činovništva. Onoga koje perpetuira svoju nedogodovljivu smrt u svakodnevnu, suvremenu nam, kazališnu produkciju, u taj niz bezreočno nastalih i slijepih celofanskih artefakata industrije zabave te, još pogubnije (s razloga zamagljivanja situacije), oglodavanja već davno ispršenjenih obrazaca tzv. kulturnog nasljeda. Činovništva koje unaprijed, sigurnosno, zatomljuje okvir svake mogućnosti duhovne, i uopće bilo kakve ljudske relevancije teatra.

S druge pak strane, predodžba o egzotičnosti onoga što **Kugla** ostvaruje svjedoči, pomalo katastrofično čak, o odistinskoj egzotičnosti, patetično i staromodno rečeno, **stvarnoga života**, svega onoga što nam uopće omogućuje da živimo i da životu pripisujemo i nešto od budućnosti, svega onoga, u jednu riječ, po čemu i s obzirom na što kazalište postoji. Činovniku u nama sve što pripada životu koji se ne **odrađuje** i ne **naplaćuje** (užitkom, novcem, smrću) odiše egzotičnošću.

gordogan 81

U ovom tekstu, razabire se, mnogo je negativnih određenja. Nije li i to svjedodžbom o **Kuglinoj** pripadnosti, bitnoj, ovom vremenu.

U drukčijim vremenima, na pr. prošlim, teatar se razaznavao u jasnijim modusima.

Dogotovljen pathos, locirana dosjetka, sabrana doslovnost jezika. Žanrovi. Razgovor o sudbi. Smijeh. Žaoka, kritika. Razne jednadžbe unutar jednog već unaprijed stojecog rasporeda.

E. g.: raspojasanost commedia dell'arte, izravnost rečenice **pučkog teatra** pripadaju, tu su stvari najočitije, jednom utemeljenjem vremenu, čovjeku jedne prozračnije gustoće.

Dvojbenost **čovjekova položaja** (izvan svih jeftinih upitnika, ili pak možda nikako izvan njih), iščezuće ljudske sudbine — eto jedne od koordinata u kojoj se misli o našem današnjem životu, o ambijentu naših nastojanja.

»I već odavno nitko više ne zna što to čovjek jest.« — zapisao je 1929. godine Bertolt Brecht, pjesnik kojega, također, mnogi drže egzotičnim.

Producija značenja koju **Kugla** provodi uračunava takovu dijagnozu. **Zauzima stranu**, izvan ishlajpelih pro et contra disputa.

Respektirajući otegotnu silinu konteksta, nemogućnost ozbiljnijeg paranja gvozdenog ideologiskog vela što zaokružuje nadareni nam nebosklon, **Kugla** nude svojoj publici **žive slike**, za koje se pak

svagda čini da same proizvode svoj kontekst. Gledateljeva programirana iščekivanja (iz rubrike: »kazalište«) iskazuju se nedostatnima.

Karakter tih **slika** takav je da ih se ne može, bez jasna manjka, pohraniti u neki drugi medij (tekst-prepričavanje, fotografiju, zvučni zapis i sl.) te ih tako odgoditi. Hoće li ih se na neki način tretirati, hoće li se uopće sudjelovati, tada to treba biti **sada, danas**, dok traju.

Tu se negdje, na ovom mjestu, može govoriti o participaciji **Kugle** u tzv. **novom senzibilitetu**.

Suprotstavljujući se posvemašu ideologiskske zagađenosti ljuds-koga okoliša, zastrašujućem pomahnitalom funkcionalizmu te, uopće, logici koju nameće poredak kapitala, **novi senzibilitet**, na najširi, planetarnom planu, nanovo otkriva niz životnih jednostavnosti, bitnost intenziteta koji one opskrbljuju.

Prostor, zvuk, vrijeme ponovo su iznađeni kao eminentno duhovne činjenice. Okus, navlastit, neponovljiv, svakoga trenutka, ljepota obične geste, osmijeha, naklonosti, povjerenja, osvjedočeni su kao sasvim nenadoknadivi. Slučajnost i nepredvidljivost svakog pojedinog treptanja vremena, njihova vazda nova i drukčija boja i tonus, prostor sna i nesputanosti tijela, intima razgovora, prepoznati su kao opet jednom: **izvorno ljudski**.

Prihvatiti jednostavnu, neideologisku, činjenicu da živi danas (a ne u nekoj odgodi ili nadoknadi), čovjek dokida kontamini-rani ritam svoje zapalosti, proširuje međe svoje razlike.

U **Kuglinim** predstavama, to danas se, jednim začudnim kazališnim učinkom, više ne pretpostavlja, nego ostvaruje. Usuprot fabriciranim sjećanjima i jeftino perforiranoj budućnosti, a mimo mladoljevičarskog pathosa samorazumljivog podrazumijevanja toga danas.

Žive slike koje proizvode, tako slobodno i tako odlučno, ti **po-duzetnici mašte**, pripadaju, dojam je, pejzažu koji (osim što je prepoznatljivo naš) upućuje na svjetove izvan sebe sama, na ritmove, vremena koja stoe izvan pukog prezenta, pejzažu za koji se čini da budućnosti omogućuje da nas sabire u neke, tom prezantu neslućene mogućnosti, da nas troši u stanovitu drukčiju utreptalost.

Sve što se u **Kuglinim** predstavama može vidjeti, sve te putokaze snova, izradili su njeni članovi vlastitim rukama, bez specijalističkih radionica u kojima bi to činili neki drugi ljudi, sa nekim svojim drugim vještinama. Neprilika izrade, trud uložen u svaku vještinu ovdje je dio, nužan i ravnopravan, početne odluke, dio posla, dio cjeline napora. Manuelnost toga kazališta savršeno se poklapa sa odmjerenošću kako tzv. estetskog učinka tako i morala, koji se lako može otčitati u nizu okomitosti. Primjerice, problem autorstva — u teatru, inače, tako mistificiran, izvitoperen, i tako bolan, u **Kugli** se, čini se, uopće ne postavlja. Važna je cjelina, važan je učinak. Sve drugo je sporedno. Imenima tvoraca predstave ne razmeće se bahato, ona se mogu lako saznati, ako koga baš za-

nimaju, međutim, njima se ovdje ne trguje. Poput kakvih anonymnih srednjovjekovnih obrtnika članovi **Kugle**, samozatajno, predočuju svoju žuljevitu ustrajnost kao ono najbitnije. Utoliko se, ako se hoće, može, s punim pravom, govoriti o **Kuglinoj** ponovnoj afirmaciji kazališta kao **zanata**, o časnosti, opet napokon, toga zanata. O međuljudskom poštenuju kao razotkrivenoj nuždi zadobijanja prava na kazališno pitanje, na taj jezik. Pitanje o čovjeku ovdje je, gotovo, **rukotvorina**, a moral nešto sasvim taktilno.

Gоворити о **Kugli**, напосе у ovakovu tekstu, за који се свагда čini да vrluda unutar tragova ekonomije коју pokušава bezbolno posvojiti, а истовремено настоји probiti opnu коју му она nameće i која га, svoјим neprimjetним tkivom, čini neizdrživo nedostatним, pisati, dakle, takav текст о **Kugli** доима се, у најманжу руку, не-sklopним. О **Kugli** би мођа, примјеренje, требало сроћити vatromет, одсвирати једну nepredviđену, на пример сребрну, глаџбу, зауставити се у pticu. Zaroniti у grad što се, neotkriven још, крије на kristalnom dnu неког otajnog planinskog jezera mekane bistre. Zasanjati неки свој, другачији san.

Slike koje **Kugla** предводи не nastaju radom literarne imaginacije, nisu optereћене opisnim protokолом, ovičene deskripcijom. One nisu, да се poslužimo jedном Bachelardovom distinkcijom, **riječima prikazane**, negо су **govoreне slike**.

Kugla је, то је најјаче што о нjoj можемо рећи, наслутила оквир jednoga jezika; jednog raspozнатljivog, kazališnog jezika. Ona tim jezikom говори. Unutar svih sputanosti које слобода jezika може nadariti.

Da ne bi bilo zabune: тaj jezik nije **njen** jezik, она не говори »својим jezikom«. Ова vrsta **autorske naivnosti**, tako честа у kazalištu, напосе у njegovim iznimnim slučajevima, а osobito pak **grupnim**, te tako groteskna u nepropitanosti svoga samopouzdanja, оvdje је, raspozнатljivo, izvan pitanja. Jerбо jezik nije нешто што се besprizivno **razumiје** i чime се **slobodno vlada**. Нешто што би, у битном, било оvisno о нашим subjektivnim htijenjima, податно njihovim proizvoljnostima. Veli Novalis: »Čovjek ne razumije jezik зато што jezik сам себе не razumije, ne želi razumjeti.«

Kuglom тaj **nepredviđeni višak** (jezika), та **mjera ostatka**, тaj **prostor razlike**, slobodno raspolaže, она се, **šaroliko**, rasprostrla у sjeni njegova uvjeta.

Kugla, pak, slobodno raspolaže свим осталим.

mekani brodovi su predstave...

(bilješka u festivalskom Bulletinu
br. 4 na Danima mladog teatra, Za-
greb, 8. 12. 1977.)

što:
mijenjaju okoliš
pokazuju slike
su ponosne
uče od prolaznika
ubičavaju ljepotu i snove
dražesno koketiraju s kićem
ljupko kreću ulicom
bude oči
i uši
i sve
zatim:
pokazuju kako ljudi žive u kućama
pokazuju velikog guštera koji je lijep i koji se mijenja

Predstavu čine
PROLOG i

- 1. slika »Nepomične stvari«
- 2. slika »Žena s prstenom od malahita«
- 3. slika »Kako je Ivan bio u cirkusu«
- 4. slika »Svijet maski«
- 5. slika »Im Wunderschönen Monat Mai«
- 6. slika »Bijela slika«

Ukupno: 6 slika

86 gordogan

U 16, 10 počet će velika predstava
i svi će biti ovdje!
Veliki Bara leći će u ribu
a smiješni Lima praviti će tužne zvijezde!
Prikazat ćemo gorućeg guštera
i livade gdje bijeli zec probija prizme!
Na ormari točno 21 godinu stara
fotografija sretnog trenutka!
Veliko poprište, tvoj smijeh je zaklon
Gospon Kincig u prozoru diže čašu vina!
U vrtu je sjekira
Na krovu je dimnjak
Dječje kuglice razletjele se niz ulicu!
Neven sa sjajnim rogom
I Šilo debelog bubenja
Povest će te dalje!
Sasvim na kraju Unske ulice
Strašni monstrum što se ne boji
Sjaja crvene vatre!
Mekana Persa smije se tužno
Iznad Arene posute pravom piljevinom!
A Mićo-konj i Ciki-konj
Cukkaju dražesno u krug
Dok Anica blještavog plašta
Izvodi hrabri naskok!

Mudro slijedimo guštera
U prozorima već gore svjetla
Ivan bijeloga lica ne prepoznaće
Između zeca i kuće srebrne pruge!

Zlatko Burić

pjesma iz mimo— hoda

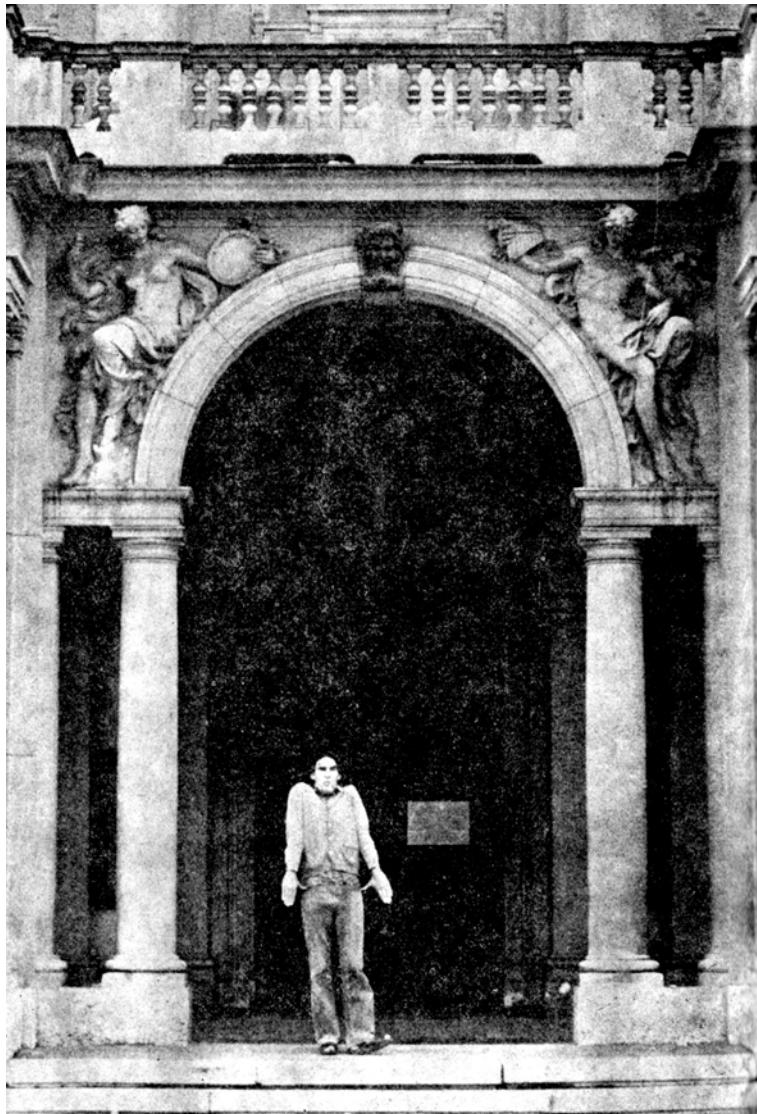
(Mekani brodovi — prolog)

A ondje gdje su postojali
Ti dječaci prokletih majki
Gle, prelaze na sunčanu stranu
ulice!

gordogan 87

prva riba

Diže se Damir Bartol, u puku zvan Indijanac. Stoji uspravno. Ukočen je. Lijeva i desna ruka stope čvrsto uz tijelo. Dlan lijeve ruke, kao i dlan desne ruke, ukočen je i oko 4 cm 6 mm otklonjen od bedra lijeve noge.

Položaj br. I — početni položaj.

Desna se ruka polako otklanja od desne polovice tijela. Ruka je ukočena, diže se prema sjeverozapadnom dijelu prostorije. Lijeva ruka i nadalje stoji čvrsto uz tijelo. Glava se nagnije na desno, prateći desnu ruku. Palac desne ruke odvojen od kažiprsta. Čitav desni dlan je ukočen, u položaju A—horizontalno, dok je dlan lijeve ruke također ukočen, u položaju B—vertikalno. Lijeva i desna nogu u stanju su potpune ukočenosti. Čijelo tijelo polagano se spušta prema podu. Dlan desne ruke dodiruje pod. Tijelo je ukočeno i sa podom čini kut od 45 stupnjeva.

Položaj br. II — prelazni položaj (u trajanju od nekoliko desetaka sekundi).

Potom se desna ruka savija u lakučtu, da bi se zatim priključila (poput lijeve) desnom dijelu tijela, te cijelom svojom desnom površinom dodirivala pod. Sada je dlan desne ruke u istom položaju kao i dlan lijeve ruke, B—položaju. Glava je i nadalje ukočena i ne dodiruje pod. Za razliku od položaja br. II u kojem samo stopalo desne noge dodiruje pod, u ovom **završnom položaju, položaju br. III**, cijela desna površina desne noge dodiruje pod.

Ovaj završni položaj varira u trajanju od 5 do 25 min., ovisno o vremenskim prilikama i koncepciji predstave.

Bila je prva Riba, bačena u Glumištu 15. 3. 1977, u 16h 35 min. Prije nekoliko mjeseci Šilo ju je donio u Glumište kao malu, mekanu žuto-zeleno-plavu ribu od plastične streljine.

U svakoj našoj akciji Indijanac obavezno bacu Ribu.

Riba je bačena 3 puta u SR Srbiji — Beograd, Novi Sad, kao i nekoliko puta u SR Hrvatskoj, poimenovanim gradovima: Velika Gorica, Split, Zagreb.

16

17

18

izvješće o sudjelovanju kugla-glumišta u akciji muzičkog salona sc-a umjetnost na ulici

Članovi **Kugla-glumišta** čitaju novine — prema tome, polovicom srpnja, preko pristožno sročenog oglasa, saznajemo da **Muzički salon** organizira akciju **Umjetnost na ulici**. Slažemo se: ulice i trgove treba vratiti ljudima. 16. srpnja kibiciramo. Ne vjerujemo da je potihno recitiranje stihova najbolji plan za gerilsko osvajanje takozvanih javnih prostora. Ne svida nam se što se dogada toga dana.

Dakle, drugog dana akcije u gornjogradskom lokalnu »Kod uspinjače« pojavljuje se Lice. Vanjski izgled Lica: odjeven u frak, okićen šarenim perjem. Lagano obijeljena lica. Ustiju nešto crvenijih, očiju našminikanih.

Radnje koje čini Lice: hoda od stola do stola, smješka se, ispušta melodične zvukove, mekano pokreće ruke. Zatim još: sjeda ljudima za stol, pokušava komunicirati s njima koristeći se pri tom smiješkom, melodičnim zvukom i mekanim pokretanjem ruku. Prilazi ljudima koji ga pozivaju.

Na ovaku akciju Lica posjetitelji i osoblje restoracije »Kod uspinjače«, oko 19,45 sati 17. srpnja

1977. godine, reagiraju na slijedeći način:

- a) Prave se kao da ništa ne opažaju.
- b) Drže da je Lice takozvani mentalni bolesnik, te u tom smislu glasno komentiraju ponašanje Lice. Neki od njih sažaljevaju Lice, a drugi zahtijevaju da se nešto poduzme.
- c) Ne razumiju što se događa. Žele udariti Lice.
- d) Ne razumiju što se događa. Sjede mirno.
- e) Smatraju da je to teatar. Pri tome mirno sjede u stolicama kao što je red da čini publiku i puštaju da Lice igra pred njima kao što je i red da čini glumac.
- f) Smatraju da je to teatar. Ne volje brkati teatar i večernje sjedjenje u lokaluu. Ne vole takav teatar. Sapuću Licu kad ovo prilazi stolu: »Krematorijski.«
- g) Smatraju da je Lice pod utjecajem narkotika. Glasno komentiraju užas širenja opojnih sredstava među mladeži.
- e) Vesele se što se nešto događa u lokaluu.

f) Vesele se što se nešto događa u lokalu i žele komunicirati s Licom.

k) Milicajci-pozornici odvode Lice. Drže da je ponašati se na slijedeći način: smješkanje, ispuštanje melodičnih zvukova i mekano pokretanje ruku — opasno ponašanje. Milicajcima-pozornicima predviđeno je dozvola igranja u kojoj se tvrdi da je rečeno umjetnički čin.

Zaključak: umjetnik ima pravo hodati u lokalu i pri tome se smješkati, ispuštati melodične zvukove i mekano pokretati ruke.

1) Napuštaju lokal uz nemireni po-našanjem Lica.

Otac koji zajedno s obitelji jede ražnjiće u nedoumici je: što učiniti s čovjekom koji se smješka, ispušta melodične zvukove, mekano pokreće ruke i obućen je u frak okićen šarenim perjem? A da sve bude najgore: želi sjesti baš za njegov stol. Otac je zaštitnik obiteljske većere. No Lice postupa prokletno

lukavo. Lukavo Lice pretvara večeru u **Kugla-večeru**, djecu pretvara u **Kugla-djecu**, ražnjiće u **Kugla-ražnjiće**.

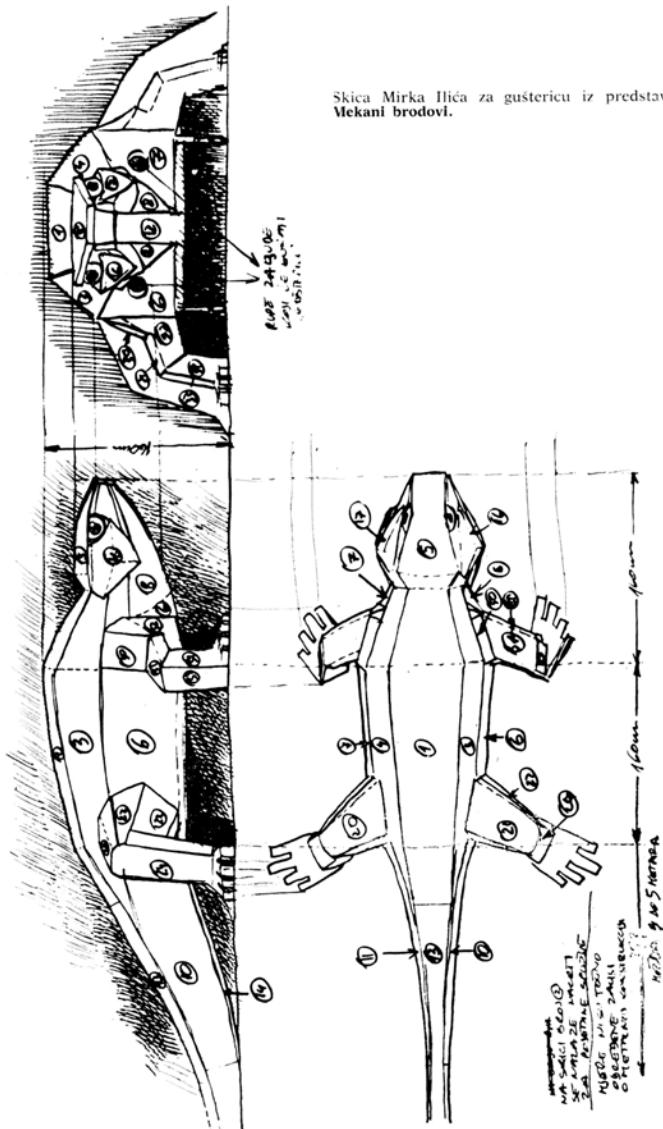
No za jednim stolom **Kugla-glumište** podlo postavlja dva člana grupe. Izgleda neupadljivog, jedu i piju. Puše. Dakle, dva člana **Kugle** ponazuju se normalno. Ponašaju se nadalje kao grupe pod točkom c) i f). Dobacuju Licu. Lice sjeda za njihov stol i nakon prepiske ovi ga šamaraju. Neki gosti viču: »To je umjetnost, ne činite to, zaboga«. Provokatori pokazuju šake i psuju. Gosti prestaju braniti umjetnost. Ista situacija nakon nekoliko trenutaka. Dakle, neki gosti opet brane Lice. Pri tome viđiš: nastaje gužva, dalje viđiš, provokator vadi pištolj i zatim je trenutak miran. Provokatori pucaju u Lice u trče brzo niz Strossmayerovo šetalište, ravno i strelovito. Lice pada, pritisne vrećicu i kazališna krv namoci košulju. Lice osjeća da mu niz vrat teku dva mlaza krvi (kazališne). Lice, ispod fraka, a kao da to čini ispod grudiju, kida komad sirova krvava mesa.

Zatim Lice pada i pri tome vidi: Ljudi za okolnim stolovima panično se dižu. Čovjek u crnom mu prilazi i pipa puls. Čovjek u crnom počinje trčati. Zatim se još događalo: dobronomjernici obavještavaju milicajce da se u lokalu pucalo. Ovi odgovaraju da su to glumci i ne želete se mijesati. »Da«, tvrde dobronomjernici, »ali u njega se uistinu pucalo. **Kugla** se veseli ovoj situaciji. Čovjek u crnom trči na telefon po prvu pomoć. Čovjeka u crnom članovi družine obavijestje što se događa. Zatim Lice leži dalje na pločniku i zadovoljno je. Čovjek u crnom je veličanstven. Poput skojevskog agitatora obraća se ljudima za ostalim stolovima. Svi su zakazali, viče, sve bismo to dopustili da se događalo i uistinu. On je poучan. On se obraća ljudima kojii su okupljeni. On se stvarno svidio Licu. Još par trenutaka i sada svi znaju: krv je kazališna, meso je svijansko, Lice diše. Iz grmlja čuješ glazbu i zatim prikazujemo: bljesak magnezija, izlazak čovjeka ogrnutog plastirom (djelomično čipkastim i popunjenoj perjem). Zatim

prikazujemo slike: žena u zlatnoj haljinji, koja pleše, stari harmonikaš, čovjek u svili s djećjom lutkom. Prikazujemo ljude mehanih pokreta i čini se — poput Lice. Zatim pokazujemo nježnu sliku: iz dima čovjek i žena donose ogledalo. Ljudi vide sebe. Slike su obične: jedu večeru, piju piće, jedan je došao mrzovoljan sa nekog neugodnog sastanka, netko se udvara djevojci, netko provodi dosadno veče, netko je pripit. A zatim u ogledalu postoji i **Kugla-večera**, **Kugla-smeda boca Ožujskog piva**, **Kugla-sladoled**, twoje **Kugla udvaranje**, **Kugla-pušenje** cigarete i **Kugla-konobar**.

S nama gledaš, slušaš, govorиш, i krećeš se.

To što se događa to je sve, iza toga nema ništa.

Skica Mirka Ilića za guštericu iz predstave
Mekani brodovi.

javite pticama: zime više biti neće

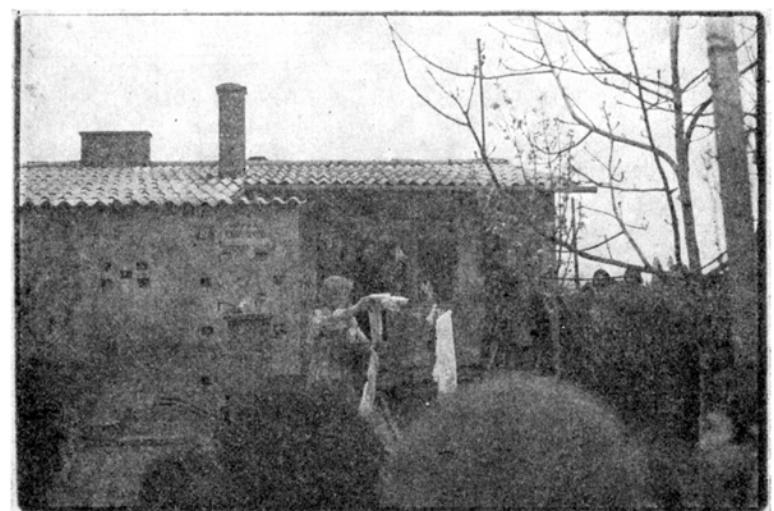
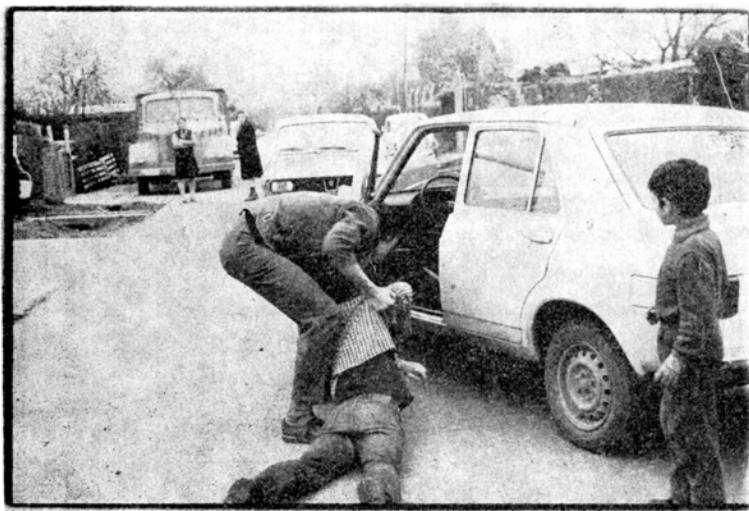
Hvalu za ovo simpatično izvješće dugujem neumornom čika Boži Turačiću iz Crvenog Boka kod Sunje, dobrovoljnom reporteru latalici, starom već po stažu, a mladom po srcu i porukama. Čika Božo mi šalje report o patkama, liskama, gusnama.

Kao što je poznato, prošlih dana, kada nas je ono iznenadilo studen i snijeg, zamrznule su i vode na starom koritu rijeke Save kod sela Stremena i Crvenog Boka. Da bi spriječile zamrzavanje vode na cijeloj površini, skupljaju se patke i gusci i svojim stalnim pokretom, plivanjem sprečavaju da vodu pokrije led i tako im onemogući izvor hrane pod vodom. I sada da ste vidjeli čuda, koliko se samo ptica okupilo. Ali ne samo seoskih pataka i gusaka, već i divljih liski. Taj simpatični boj pratili su i ovdašnji stanovnici, pa su taj pernati svijet hranili kukuruzom, kruhom. Najneobičnije je u svemu tome bilo, što su divlje liske poslijе hrane čak dolazile u selo; one koje su iznemogle od studeni i napora u vodi, lako su se mogle uhvatiti rukama, pa ih je seoska omladina hranila.

Kad bi se ptice oporavile, puštene su na slobodu!

Hvala, Božo, za ovaj izvještaj. Pozdrav i svoj omladini Stremena i Crvenog Boka! I javite svim pticama: zime više neće biti! Proljetno sunce sada će drugovati s njima!

Večernji list, 12. ožujka 1978.
(dijeljeno kao letak uz predstavu
Doček proljeća)

98 gordogan

gordogan 99

100 gordogan

Zlatko Burić

song iz bijele sobe

I

Iznad svih kuća i svih puteva
Sada si u bijeloj sobi.
Vecma je tih unutra.
Klinički je čisto unutra.
Sada si u bijeloj sobi.
Nema pokreta i nema boja
U bijeloj sobi nema zvuka.
Na vrhu iznad ranjenih domova
Konačno si našao ljepotu.
Sada si u bijeloj sobi.
Nema zvuka unutra.
Nema pokreta unutra
Nema boja unutra.
Iznad posramljenih gradova
Ljepota te dotaknula bijelim nebom.

II

Ivane, Ivane bijeloga lica
Ako se budeš vraćao prema meni
Sjeti se svih slika iza kojih si potonuo.
Ivane, Ivane
Gomila ljudi je dolje i bulji.
Ciniš se blag i sretan ti bijelosobni
Ali znaj, ja ne mogu zadržati osmijeh.

III

Stajali smo na čošku, i gledali dječake
Što su se tukli, duboko dolje u ulici.
Na pustim peronima gospodin Kincig čeka vlakove
A mi smo pili vino i silazili
Sve do rijeke gdje smo se igrali s mlađićima,
Hej, hej, postajali smo srebrne zmije, hej, hej,
A kad smo stigli na drugu obalu
Već, slijedili smo sasvim odredene pruge svjetlosti.

IV

Automati, cigarete, avioni,
Cipele, lopte i bonboni,
Jahači, ulice, kazališna loža,
Novine, najlon, sjajna koža.

V

Tko će sići niz ulice s tobom
Tko će donijeti novinsku obavijest
Tko će vidjeti zećeve što probijaju prizme
Tko će stati u prozor
Tko će razbacati kuglice
Tko će zasvirati smiješne šlagere
Tko će dodirnuti lice
Tko će se okrenuti ka suncu
Tko će sačuvati fotografiju
Tko će od oblaka praviti čudovište
Tko će oslobiti Ginger Rogers
Tko će proći kroz vrata
Tko će zatvoriti sve rupe
Tko će sjesti za stol
Tko će to učiniti
Tko će to učiniti

VI

A onda kada se vratиш,
Dubokim putevima u gradove,
Neka tvoja ruka rasprsne
Staklo zloogog brzinomjera
Milostivo.

Kraj priloga o Kugla glumištu iz časopisa *Gordogan* br.
1, 1979. U nastavku, više o Kugli.

Zašto Kugla?

Odlomak iz razgovora sa Zlatkom Burićem Kićom
(*Zarez*, br. 210–211, 2007)

SUZANA MARJANIĆ: Kako ste odabrali naziv *Kugla glumište*? U spomenutom intervjuu Indoš¹ je naveo da je u početku naziv imao puni smisao sa željom da se predstava gleda sa svih strana, da je to autentičan način doživljavanja kazališnoga djela.

ZLATKO BURIĆ KIĆO: Dakle, (Zlatko) Sviben je bio zanimljiv jer ga je zanimal teatar kao koncept, i tako smo postupno došli do čuvenoga Souriauova teksta,² dakle, narušavanja teatra kao kocke, i postavljanja teatra kao kugle, što se može pomisliti na različite načine – je li to teatar okoliša, je li se teatar događa oko tebe... Osim toga, bio je to neki pomak za novo očitovanje i iščitavanje srednjega vijeka, u svakom slučaju – predrenesanse, a pritom su za mene ključnu ulogu odigrala promišljanja Darka Suvina u knjizi *Dva vida dramaturgije* kojima je pokazao da je moguće promišljati i drukčije kazalište od tog dramskog kazališta, te da je kazališni junak relativno nova stvar na način na

¹ „Kugla u ravnoteži“, razgovor sa Damirom Bartolom Indošem, prvi put objavljen u časopisu *Zarez*, br. 15, 1999. Odlomak na engleskom: <http://indos.miz.hr/info1.htm> (nap. AG)

² Étienne Souriau (Etjen Surio), „Kocka i kugla“, Tomislav Sabljak, *Teatar XX stoljeća*, Split-Zagreb, Matica hrvatska, 1971, str. 131–138. „Le Cube et la sphere“, André Villiers (ed.), *Architecture et dramaturgie*, Paris, Flammarion, 1950, str. 63–83. Na osnovu predavanja održanog na Sorboni 1948. Eng., „The Cube and the Sphere“, *Educational Theatre Journal*, Vol. 4, No. 1 (1952; „Le Cube et la sphere“, 1948), str. 11–18. http://monoskop.org/images/3/3a/Souriau_Etienne_1950_1952_The_Cube_and_the_Sphere.pdf (nap. AG)

koji ga mi kao kazališna publika poznajemo. Naime, Suvin je pokazao da takav kazališni junak proizlazi iz renesanse, a navedeno je iz marksističke vizure tumačio da se sve to događalo u renesansi zbog koncepta izvlačenja individue; znači, junak se tada izdvojio naspram povijesne pozadine kao pojedinac, te se ono što se dogodilo u ekonomskom životu odrazilo i u umjetničkom aspektu. Mene je to osobno odvelo u neko drugo razmišljanje – na interes za pozadinu, na gledanje teatra bez unaprijed zadano fokusa, na interes za srednjovjekovno, crkveno kazalište; dakle, kako je to izgledalo prije renesanse, i tako sam došao do područja o kojem je u to vrijeme bilo malo literature. Tako me počelo zanimati crkveno kazalište, procesije, teatar koji se odvijao na trgu – pri čemu su slike teatra prolazile pored tebe ili si kao gledatelj išao od mjesta do mjesta izvedbe, scenskih boravišta, mansija – slike o križnom putu, prolasci kroz dramske slike, i paralelno s navedenom fascinacijom došli smo i do ekspresionističke dramaturgije. Prvenstveno smo bili fascinirali Kaiserom, najgorim njemačkim ekspressionizmom, ali opsjedale su nas i naše reference, pogotovo mlađi Krleža – njegovo *Kraljevo* i *Kristofor Kolumbo*. Tada sam razmišljao o tome kako još nitko nije postavio *Kolumba* i kako se tek tada razmišljalo o tome da je *Kolumbo* izvediv. Zanimale su nas sve te dramske forme koje nemaju fokus, koje nisu vezane uz priču, zaplete, a pritom je isto tako impuls dolazio od Becketta, i pritom sam pokušao povezati Brechta i Becketta s obzirom na to da su svaki na svoj način razbili tu čuvenu katarzu. Osim toga, imao sam odbojnost prema dramskoj strukturi, prema katarzi i da nešto mora biti završeno; isto tako gubio sam se u holivudskim filmovima – njegovu fabulu, čvrstu dramsku strukturu jednostavno nisam mogao pratiti. Zanimale su me otvorene strukture, slike, protoci energije. I tu smo se

tako našli. Tu je nastao taj dodir. Osim toga, zanimalo me i etno kazalište tako da sam dosta vremena provodio u Institutu za etnologiju i folkloristiku, kopajući po nekoj opskurnoj literaturi. Nadalje, u to vrijeme bio sam otvoren prema svemu što se događalo na hipu sceni, ali pritom mi se nije sviđala njezina prenaglašena iracionalnost i antiintelektualizam. Privlačila me ona dimenzija hipu pokreta koja se mijesala s politikom, a pritom ne mislim na njemačku verziju koja je završila u Baader-Meinhofu, nego upravo na američku verziju hipu pokreta s političkim happeninza, npr. *Do it! – Scenarios of the Revolution* Jeryja Rubina, Bijele pantere, Abbie Hoffman... Pored ekspresionizma, koji, na žalost, u to vrijeme nismo osvijestili, zanimalo nas je i dadaizam, koji, ne znam iz kojih razloga, uvijek zaboravim spomenuti. (...)

Izvori

Na slici: „Zlatko Burić Kićo, Zoran Šilović Šilo (1952–1982), Dunja Koprolčec-Burić (1954–2008), Damir Bartol Indoš i Jura (Jurij) Novoselić. Foto: Mladen Babić-Baba. Fotografija je snimljena poslije povratka iz Dubrovnika 1980; Dunja Koprolčec u ruci drži nagradu *Orlando*, koja joj je dodijeljena na Dubrovačkim ljetnim igrama, za predstavu *Ljetno popodne ili što se desilo s Vlastom Hršak* (1980) (Vnuk 2010:53).“ Navedeno u S. Marjanić, *Kronotop hrvatskoga performansa: od Travelera do danas*, 2014, str. 741.

Najviše materijala o *Kugli* priredila je Suzana Marjanić, naša velika prijateljica i autorka iz Zagreba. Neke knjige o *Kugli* su već duže vreme u najavi; nadamo se da će se pojaviti. Do tada, tu je Suzana, s razgovorima i tekstovima nastalim u rasponu od skoro petnaest godina, i koji su se dobrim delom pojavili u njenoj džinovskoj studiji,

Kronotop hrvatskoga performansa: od Travelera do danas, Institut za etnologiju i folkloristiku, Udruga Bijeli val i Školska knjiga, Zagreb, 2014 (tri toma, 2000 str., 2700 fotografija, eseji i razgovori sa 148 umetnika):

www.mvinfo.hr/knjiga/10141/kronotop-hrvatskoga-performansa-od-travelera-do-danas

O nastanku knjige:

www.mvinfo.hr/clanak/suzana-marjanic-performans-je-forma-kojom-mozemo-gerilski-reagirati

Sadržaj:

[www.ief.hr/Portals/0/PropertyAgent/418/
Files/195/Sadrzaj.pdf](http://www.ief.hr/Portals/0/PropertyAgent/418/Files/195/Sadrzaj.pdf)

Poglavlje 6, *Kugla glumište vs. Indoševa Kugla ili tzv. meka i tvrda frakcija*, str. 723–764:

indos.miz.hr/Kugla_Kronotop_ulomak.pdf

Razgovori s Kuglama i njihovi članci

Razgovor s Anicom Vlašić-Anić: „Urbani rituali Kugla-glumišta ili estetizacija uličnoga svagdana“ (Suzana Marjanić, *Zarez*, br. 191, 2006): www.zarez.hr/clanci/razgovor-s-anicom-vlasic-anic

Anica Vlašić-Anić, „Kolektivno autorstvo: neslučajna 'savršenost' Kuglinih 'kao-da' ne/znatnih 'nesavršenosti'“, časopis *Kazalište*, br. 51/ 52, 2012, Zagreb, str. 82–101. www.hciti.hr/web/wp-content/uploads/Kazaliste-51_52-web.pdf

Razgovor sa Zlatkom Burićem: „Narušavanje teatra kao kocke“ (Suzana Marjanić, *Zarez*, br. 210–211, 2007): www.zarez.hr/clanci/razgovor-sa-zlatkom-buricem-kicom

Glumac & glazbenik Zlatko Burić-Kićo (Vid Jeraj, *Megazin* 04, br. 12, Zagreb, 2005): http://www.clubture.org/system/publication/pdf/13/o4_12.compressed.pdf

Razgovori s Damirom Bartolom Indošem, „Kugla u ravnoteži“, prvi put objavljen u časopisu *Zarez*, br. 15, 1999, i zatim opet u *Kronotopu* (2014). Dostupno samo na engleskom („A Balancing Act“): indos.miz.hr/info1.htm

U povodu performansa „O boli i šahu“, u izvedbi D. B. Indoš – House of extreme music theatre, 24. listopada 2004, Parainstitut Indoš, Tvorница Jedinstvo, Zagreb (Suzana Marjanić, *Zarez*, br. 141, 2004): www.zarez.hr/clanci/razgovor-s-damirom-bartolom-indosem

Damir Bartol Indoš (predstave, intervjuji, prikazi, manifest, video i audio radovi, fotografije, grafičke kolorističke partiture, skice): indos.miz.hr/info.htm

In memoriam

Dunja Koprolčec (1954–2008)

Dunja Koprolčec u akciji *Mekani brodovi* („mimohod“), Zagreb, 1977.

Branko Matan: *Mekani brodovi*

www.jutarnji.hr/arhiva/smrt-zagrebacke-kontrakulturne-legende-dunje-koprolcec/3998595/

www.gordogan.com.hr/gordogan/wp-content/uploads/2011/10/2009-Gordogan-15-18-204-207-Matan-ad-Koprolcec.pdf

Anica Vlašić-Anić: *Žudnja za plemenitim kazalištem*
(Zarez, br. 250, 2009)

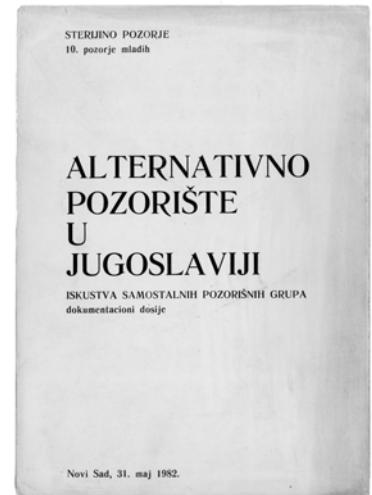
www.zarez.hr/clanci/zudnja-za-plemenitim-kazalistem

Traži se!

Materijal o Kugli i njenim brojnim frakcijama do daljeg ostaje rasut, čini se bezzna-dežno. (I možda ispravno: tu je uvek i radost slučajnog otkrivanja krhotina – nepri-gušenih titraja!) Ipak, kako su neke Kugle i dalje veoma aktivne, uvek nova pažnja koju to izaziva možda vodi ka zgušnjavanju te mase čud-novatih dokumenata: plakata za predstave, izgubljenih si-nopsisa i proglosa, potpunijih pregleda izvedenih predsta-vi i akcija, itd. Kao što ćemo videti u nastavku, tu su i neki novi osvrti na iskustvo Kugle, koje nikako ne treba propustiti (dokumentarni film *Mekani brodovi*, 2022). Do tada, vredi po-gledati još par arhiva i publikacija:

Avantgarde Museum (Zagreb): <https://www.avantgarde-museum.com/en/museum/collection/authorskugla-glumiste~pe4553/>

Alternativno pozorište u Jugoslaviji: iskustva samostalnih pozorišnih grupa (dokumentacioni dosije), Sterijino pozorje, 10. pozorje mladih, priredili Dragan Klaić, Ognjenka Milićević, Ljubica Potrebić, Novi Sad, 1982. Publikacija koja donosi de-taljan popis Kuglih predstava do 1982, sa (izgleda) komplet-nim sinopsisom predstave *Neprigušeni titraji*, ali u koju sam samo nakratko imao uvid. Ovo shvatiti kao stavku iz rubrike TRAŽI SE!

„Režija javlja da je stigla grupa građana koja se predstavlja kao...“

budućnost će biti delfin u sunčanoj noći

Transkript filma *Kugla glumište*, snimljenog u Beogradu 1981. i emitovanog na TV Beograd 25. VI 1982. U dodatku, još izvora i podataka o Kugli. Naš glavni doprinos kuglogodiji (AG & Steva Glušac):
<https://anarhisticka-biblioteka.net/library/kugla-glumiste-kugla-glumiste>

BUKLET (2017, 2023), 13,5 x 20 cm, 84 str.:
<https://anarhija-blok45.net/tekstovi/Kugla-glumiste-1981-transkript-buklet.pdf> ili kao „običan“, identično formatirani i ilustrovani PDF, <https://anarhija-blok45.net/tekstovi/Kugla-glumiste-1981-transkript.pdf>

FILM:
<https://archive.org/details/kuglaglumistetvb1981>

Najnovije!

MEKANI BRODOVI: Dokumentarni film o avangardnoj kazališnoj skupini KUGLA GLUMIŠTE

AUTORI: Ur-Kugla, Željko Zorica Šiš (1957–2013), Ana Janjatović-Zorica i Viktor Krasnić. Studio Artless, Zagreb, 2022, 88 min.

Beogradska premijera: 5. XI 2023, 19.00, Dvorana Kulturnog centra BG (Kolarčeva 6)

Najava Studio Artless

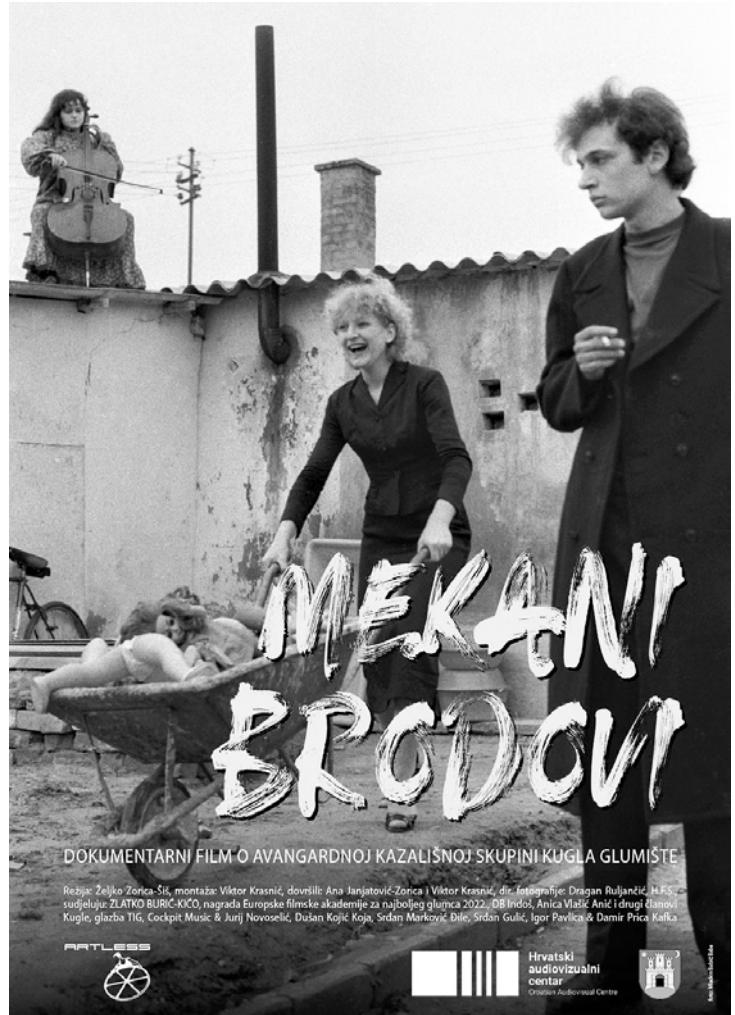
<https://www.studio-artless.hr/archives/1068>

Najava Festivala Slobodna zona

<https://slobodnazona.rs/mekani-brodozi/>

Najava i osvrt anarhije/ blok 45, „MEKANI BRODOVI u prolasku kroz Beograd“, žurnali od 30. X i 7. XI 2023. ili u okviru Žooi/ 2024, Na put se mora poći:

<https://anarhisticka-biblioteka.net/library/aleksa-golijanina-put-se-mora-poci-sr>

„Kugla pronalazi slike, simbole i priče koji bi bili razlogom zajedništva...“

„.... Kugla brani dostojanstvo mašte i života naspram agresivnosti i samoći.“

Kugla, 1977.

„.... pisati, dakle, tekst o *Kugli* doima se, u najmanju ruku, nesklapnim. O *Kugli* bi, možda, primjerene trebalo sročiti vatromet, odsvirati jednu nepredviđenu, na primjer, srebrnu glazbu, zaustaviti se u pticu. Zaroniti u grad što se, neotkriven još, krije na kristalnom dnu nekog otajnog planinskog jezera mekane bistrene. Zasanjati neki svoj, drugačiji san.“

Branko Matan, *Preporučena ptica iz mekane boce* („U povodu Kugla glumišta...“, Gordogan br. 1, 1979)